

In memoriam ...

BABICZKY Béla
(1919-2004)

*„Isten gondol öröktől fogva téged,
elméjében léted, mint szikla áll.
Mi ehhez mérve habfodornyi élted?
és mit változtat rajta a halál?”*

(Weöres Sándor: Prae-existentia)

Megrendülten vesszük tudomásul, hogy ismét elvezítettük a könyvtárosképzés meghatározó alakjainak egyikét: 2004. március 18-án elhunyt *Babiczky Béla*, az ELTE Könyvtártudományi Tanszékének nyugalmazott oktatója. Pedig mennyire közelinek tűnik az időpont, amikor a tanszéken bensőséges ünnepségen köszönthettük 80. születésnapján, amikor az egyetemi könyvtárosképzés megalakulásának ötvenéves évfordulóján személyes hangvételű visszaemlékezéseit hallgathattuk, amikor kézbe vehettük egyik legkedvesebb tanítványával, *Barátné Hajdu Ágnessel* közösen írt új tankönyvét.

Babiczky Béla a dunabogdányi elemi iskolai tanulmányok elvégzése és az 1937-ben az esztergomi bencés gimnáziumban letett érettségi vizsga után iratkozott be a Pázmány Péter Tudományegyetem bölcsészkarának magyar-német-művészettörténet szakára. Tanárai között volt *Horváth János*, *Alszechy Zsolt* és *Galamb Sándor* (magyar irodalom), *Zsirai Miklós* és *Pais Dezső* (magyar nyelvészet), *Schwartz Elemér*, *Thienemann Tivadar* és *Pukánszky Béla* (német), *Hekler Antal* és *Gerevich Tibor* (művészettörténet). A magyar irodalomtörténeti szeminárium tanárával, Keresztury Dezsővel a ta-

nár-diák viszonynál mélyebb, a barátihoz közelítő kapcsolata alakult ki: a szemináriumok után a Pester Lloyd szerkesztőségéig tartó sétáikon a magyar irodalom története volt az állandó téma. Galamb Sándor drámatörténeti előadásainak hatására és nem utolsósorban személyes támogatásával, még egyetemi tanulmányai végzése idején jutott be az Országos Filmegyesület Filmiskolájába, ennek eredményeképpen 1941 júniusában kézhez kaphatta színészi-rendezői diplomáját. 1941–42-ben összesen kilenc filmben, közöttük a *Sárga rózsa* és a *Tavaszi szonáta* elkészítésében működött közre rendező-asszisztensként, a színházi területen pedig egy *Az ember tragédiája*-előadás és egy *Huszka*-operett segédrendezői feladatait látta el. Az 1942–43-as tanévben olaszországi ösztöndíjat kapott a római Filmfőiskolára, ott filmoperatőri és laboratóriumi szakot hallgatott. Olvasmányélményeit a jól válogatott családi könyvtár könyvei és kortárs irodalmi folyóiratai – *Nyugat*, *Új Idők*, *Toll* – mellett az egyetemi évek alatti könyvtári bűvárkodások gazdagították, rendszeres látogatója volt az Egyetemi Könyvtárnak és az egyetemi irodalomtörténeti tanszék könyvtárának. Az egyetemi abszolutórium 1941-es

megszerzése után szakdolgozatának témáját 1946 júniusában megvédett doktori disszertációjában folytatta: *Rozsnyai Kálmánné Dapsy Gizella* költői munkásságának bemutatására vállalkozott. A második világháború és a hadifogság után a Magyar Szovjet Művelődési Társaságnál helyezkedett el a kulturális osztály vezetőjeként. Szabadegyetemet szervezett természettudományi, irodalomtörténeti és művészeti előadások sorából, az elhangzottak alapján könyvsorozatot szerkesztett, könyvkiállítást rendezett.

Kapcsolata a könyvtári munkával akkor kezdődött, amikor *Zalai Zoltán* meghívására az Országos Könyvtári Központ (OKK) munkatársa lett. Első feladata a Könyvforgalmi és Bibliográfiai Központtól örökölt könyvállomány válogatása volt, ezzel komoly szerepet játszott a KMK szakkönyvtári alapgyűjteményének kialakításában. E munka során mélyült el először az idegen nyelvű anyag szakozásában, osztályozásában: minden bizonnyal itt alapozta meg az ETO-val való, később aztán egész életre szólóvá előlépett kapcsolatát. A könyvtárosi végzettség megszerzése érdekében munka mellett vett részt az OKK által szervezett három hónapos könyvtárosképző tanfolyamok egyikén. A tanfolyamon olyan könyvtári szakemberek – *Haraszthy Gyula, Waldapfel Eszter, Kőhalmi Béla* és mások – tanították, akik nem sokkal később kollégái lettek az egyetemi könyvtár tanszéken. A későbbiekben a tanfolyami előadások anyagának sajtó alá rendezésében és kiadásában vállalt komoly szerepet. Az OKK munkatársaként *Borsa Gedeonnal, Dörnyei Sándorral* és *Reményi Erzsébet*tal az államosítás alá eső szerzetesi könyvtárak állományának válogatásában és az értékek néha igen kalandos körülmények közötti mentésében is részt vett. 1952-ben, amikor az OKK működését rendeleti úton megszüntették, az intézmény utolsó igazgatója, Waldapfel Eszter arról tájékoztatta a munkát és állást kereső Babiczkyt, hogy az ELTE bölcsészkarának keretei között akkor néhány éve már működő Könyvtártudomá-

nyi Tanszék vezetője, *Varjas Béla* oktatói feladatokra keres munkatársakat.

Így kapcsolódott össze 1952 szeptemberétől Babiczky Béla tevékenysége az egyetemi szintű könyvtárosképzéssel – és tartott egészen nyugdíjba vonulásáig, sőt: szinte halála pillanatáig. A felfelé lépegetés az egyetemi oktatói státuszok ranglétráján a tanítás mellett nagyon hamar egyetemi jegyzetek megírását, összeállítását is magával hozta. A sor a Felsőoktatási Jegyzetellátó Vállalatnál 1953-ban és 1954-ben megjelentett, a magyar könyvtárügy szervezetét bemutató két kötettel kezdődött, folytatódott a *Bibliográfia* című, többkötetes összeállítással és a reprográfia könyvtári alkalmazásáról szóló jegyzettel, majd kiterjedt a *Bevezetés a könyvtári osztályozás elméletébe és gyakorlatába* című tankönyvvel és a hozzákapcsolt *Szöveggyűjteménnyel* az osztályozás és indexelés kérdéseinek tanulmányozásához. Ez utóbbi tankönyv érett meg arra a kilencvenes évek végén, hogy – TEMPUS pályázat adta keretek között – alaposan átdolgozott, módosított, az azóta eltelt időszaknak az osztályozáselmélet területén elért új eredményeit is bemutató friss egyetemi tankönyv szülessen: így jelenhetett meg a fentebb már említett munka, amely a *Bevezetés az információkereső nyelvek elméletébe és gyakorlatába* címet viseli.

Babiczky Béla oktatói munkája mellett kétszer kapott tanszékvezetői megbízatást. Először, egyelőre még nem hivatalosan akkor, amikor az 1950-es évek közepén az egyetemi oktatási reform következtében *Szauder József*, majd később *Nagy Miklós* más tanszékek vezetőiként csak néha értek rá foglalkozni a pótlólag rájuk bízott Könyvtártudományi Tanszékkel, így tehát Babiczky Béla végezte a vezetői munka gyakorlati részét az előadók meghívásától kezdve a tantervek kialakításán keresztül az órarendek összeállításáig. Második, hivatalos tanszékvezetői megbízása 1978 és 1980 közé esett, ekkorra hozta meg gyümölcsét igazán az a mintegy két évtizedes oktatásszervezői munka, amelynek szintén aktív résztvevője volt: az 1960. évi oktatási

reform után az 1961–62-es tanévtől kezdve beindult az esti és a levelező könyvtárosképzés (eleinte kísérleti tantervek alapján); 1961-ben tanterv és vizsgarend készült a hároméves kiegészítő szakra jelentkező, más egyetemi diplomával már rendelkező könyvtárosok számára; az 1963–64. és az 1964–65. tanévekben egyéves felsőfokú dokumentációs tanfolyamokra került sor a tanszéken; az esti tagozat helyett 1971-ben kétéves kiegészítő szak indult; és 1974-től – négy éven át tartó, szomorú, B-szakká minősített időszak után – az egyetemi könyvtárosképzés újra ötéves és kétszakosá alakult. Komoly szerepe volt abban is, hogy az ELTE bölcsészettudományi és természettudományi kara az 1970-es évek végétől gyorsan gyümölcsözővé váló együttműködésbe fogott, ez megteremtette a TTK-s szakokra való áthallgatás lehetőségét, a magyarral és a történelemmel való szakpárosítás matematikával, fizikával, földrajzzal bővült.

A tanszékhez kötötte, ugyanakkor szélesebb körű kapcsolatainak kialakítását is jelentette az ETO magyarországi kiadásainak elő- és elkészítése érdekében *Veredy Gyulával*, *Haraszthy Gyulával* és *Sebestyén Gézával* együtt végzett munkája, amely FID-tagságának köszönhetően nem csak a KGST-országok, de a hágai központon keresztül Nyugat-Európa felé is megnyitotta a könyvtáros szakma határait.

Jómagam egyetemi hallgatóként találkoztam először a Tanár úrral: az ETO-ról szóló előadásai, a szakozási gyakorlatok során (és bizony, bizony: néha a hadifogság szomorú emlékeit hallgatva) sokat tanultunk tőle könyvtárakról, könyvtárosságról – egyáltalán emberi tartásról, emberségről, emberiségből. Mély alázattal viszonyult az ETO igazán nem népszerű, nem könnyen elsajátítható témaköréhez, ezt valamennyien tiszteltük még akkor is, ha nem lettünk mindannyian az ETO lelkes rajongói. Igazi pedagógusként volt képes átadni, közvetíteni saját, sok-sok év alatt összegyűlt tudását, szakmai hozzáértését. Mindig kíváncsian néztünk körül órái előtt és után abban a tanteremben, amely a Néprajz tanszék termei közé élkelődve és egy kicsit

‘elhatárolva’ a tanszék többi szobájától a szakozási gyakorlat „fellegvára” volt (nagyon vigyázott a nem túl nagy példányszámban beszerzett ETO-táblázatra...), és ő szívesen és szerényen válaszolt is kíváncsi kérdéseinkre: itt őrizte ugyanis mindazt a reprográfiai és fototechnikai eszközt, gépet és szerkezetet, amelyeket korábban használt. Később is, amikor már könyvtárosként dolgoztam a tanszéken, gyakran tűnt fel apró alakja a folyosón. Soha nem mulasztotta el megkérdezni – és aztán elkérni, áttekinteni –, megérkezett-e a soron következő FID-hírlevél a legújabb ETO-módosításokkal és állandóan komoly, nagyívű, de sajnos, teljességében soha meg nem valósult terveket szőtt arról, hogyan gazdagíthatná az otthonában összegyűlt szakirodalommal a tanszéki könyvtárat. Néhány éven keresztül aztán kollégájának is mondhattam magam, ahányszor csak a tanszéken járt (az utolsó évekre ezek az alkalmak megritkultak), mindig kedvesen érdeklődött életem, szakmai lépéseim felől. Megtisztelt azzal, hogy a tanszék megalakulásának ötvenedik évfordulója kapcsán rendezett ünnepségen elmondott beszédének szövegét papírra vethessem: sokat tanultam tőle abban a néhány hétben, amíg együtt dolgoztunk. E beszédéből szeretnék befejezőként egy gondolatot idézni, nem utolsósorban annak bizonyítására, szellemileg mennyire friss volt még nyolcvanas éveiben járva is, gondolkodásmódja mennyire modern és hagyományörző volt egyszerre – és mennyire a szívében viselte a könyvtárosképzés sorsát: beszéde zárószavában azt kívánta, hogy a könyvtárosképzésben maradjon meg továbbra is a filozófiai tudományok tanárainak és hallgatóinak legújabban kialakult érdeklődése a modern technika és az informatika tudománya iránt, ugyanakkor tanár és hallgató egyaránt munkálkodjon azon, hogy e modernség összeegyeztethető legyen a humánus értékek megőrzésével.

(*Hangodi Ágnes*)